

اعتراض افکار عمومی ایران به واکنش ترکیه منجر شد باین حال این کشور همچنان از درز اطلاعات درباره پروژه‌های سدسازی خودداری می کند

سکوت آنکارا درباره سدسازی ارس

زهره کشوری

دبیر زیست بوم

وزارت امور خارجه ترکیه در واکنش به اعتراض افکار عمومی و رسانه‌های ایرانی مدعی شد که سدسازی‌های این کشور روی دجله و فرات تأثیری در ایجاد ریزگردهایی که این روزها نفس شهروندان ایرانی در جنوب، جنوب غرب و شمال غرب کشور را به شماره انداخته، ندارد. این در حالی است که افکارعمومی، رسانه‌ها و کارشناسان ایرانی این روزها نگران پیامدهای ابرپروژه «دآب» هستند که مستقیم امنیت غذایی و آبی ایران در شمالغرب و شمالشرق ایران را نشانه گرفته است. ریزگردهایی که ترکیه از آنها حرف می زند ناشی از ساخت سد روی دجله و فرات در ابر پروژه «گآب» است. ترکیه در پروژه دآب به‌دنبال ساخت و تکمیل ۹۰ سد روی ارس، دجله و فرات است. کارشناس آشنا با منطقه هشدار می‌دهند این پروژه ارس را به سرنوشت دجله و فرات دچار می‌کند. وزارت امورخارجه این کشور تمام تلاش خود را به‌کار گرفته تا جزئیات این پروژه به بیرون درز نکند. ابرپروژه گآب که به کاهش آورده آب و خشک شدن دجله و فرات منجر شد، واکنش بین‌المللی زیادی به سلطه‌گری ترکیه در حوزه آب منطقه داشت. ترکیه این بار با پنهانکاری می‌خواهد جلوی هجمه جهانی فعالان محیطزیست به پیامدهای ضد محیط‌زیستی در دآب را بگیرد.

آیا ایران دوباره فرصت را از دست می‌دهد؟

ایران در معادلات آبی منطقه نقش کمی دارد.

مثال بارز آن ساخت سد کمال خان روی رودخانه هیرمند است که ایران نتوانست جامعه جهانی را متوجه پیامدهای ساخت این سد پیش از افتتاح آن کند. دیپلماسی آب ایران در سال‌های گذشته محدود به جلسات و رایزنی‌های سیاسی شده است که بسیاری از کارشناسان آن را یک تلاش بی نتیجه می‌دانند. آنها بارها خواستار توجه به اشتراک بدنی تنش آبی شدند اما از این اشتراکات هرگز بهره‌برداري نشد. حالا منطقه سیستان در دو سوی مرز دچار طوفان‌های ریزگرد شده و نفس کشیدن برای ساکنان مرزی دو کشور را سخت کرده است.

مشاور طرح لایروبی، برای نجات بزرگترین خلیج دریای خزر تضمین نداد

خلیج گرگان از لایروبی زنده بیرون می‌آید؟

بیاتریمتغییمی

خبرنگار

قرار است به منظور نجات «خلیج گرگان» از خشک شدن کامل و ممانعت از ایجاد ریزگردها در منطقه، تعدادی از کانال‌های این خلیج لایروبی شود که این طرح مخالفان و موافقان بسیاری را با خود همراه دارد. مخالفان بر این باورند که مشاور طرح، نمی‌تواند اطمینان دهد که بعد از لایروبی دهانه، آبی در خلیج گرگان بماند. بنابراین در این خصوص باید مطالعات دقیق انجام شده و سپس اقدام شود. اما از دیگر سو، موافقان لایروبی را راهکاری مهم در نجات خلیج گرگان دانسته و این اقدام را در جلوگیری از شدت خشک شدن آن مؤثر می‌دانند.

«مجتبی ذوالجودی» معاون محیط‌زیست دریایی و تالاب‌های سازمان حفاظت محیط‌زیست در این خصوص به «ایران» می‌گوید: ستاد ملی احیای تالاب‌ها در پروژه لایروبی خلیج گرگان، پژوهشگاه ملی اقیانوس شناسی و علوم جوی را مکلف کرده است تا این مطالعات را انجام دهد. این پژوهشگاه نیز پس از انجام مطالعات، لایروبی خلیج را توصیه کرده است. پس مبنای کار بر اساس مطالعات انجام شده و هم اکنون نیز نحوه انجام کار در حال بررسی است. وی می‌افزاید: بر اساس مطالعات و نتایج خروجی، مطالعات کار کلید خورده و البته در ستاد ملی احیای تالاب‌ها نیز سازمان بنادر و دریانوردی مکلف به اجرای این پروژه شده است. در حقیقت سازمان محیط‌زیست ناظر این پروژه بوده و هم‌زمان با بررسی امور، قوانین را نیز پیگیری می‌کند.

خلیج گرگان در خطر است

«حمید خلیلی» مدیرکل مهندسی سواحل و بنادر سازمان بنادر و دریانوردی به «ایران»

http://irannewspaper.ir

editorial@irannewspaper.ir

شنبه ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۱

سال بیست و هشتم شماره ۷۹۰۶

ایستاد

گفته‌اند. طهماسبی پیش از این در گفت‌وگو با «ایران» از تدوین دو«برنامه عمل» برای حل ۱۵۰ میلیون تن ریزگردهایی که از سمت جنوب، غرب، شمال و شرق وارد کشور می‌شود، خبر داده است. آیا این دو برنامه عمل بدون مطالعه منشأ و مشخص کردن سهم هر عامل نوشته شده است؟ آیا این درصد در ایجاد این ریزگردها تأثیر دارد. « بیش از دو دهه است که ایران با ریزگردهای خارجی که در ابتدای ورود از آن به «ریزگردهای عربی» یاد می‌شد درگیر است. از سوی دیگر ایران نزدیک‌ترین رولوب در میان کشورهای منطقه را با عراق و سوریه دارد. این سؤال پیش می‌آید که چرا باوجود این نزدیکی هنوز هیچ مطالعه‌ای که نشان بدهد هر عاملی چقدر در ایجاد این ریزگردها نقش دارد انجام نگرفته است. در همه این سال‌ها هم ستاد ملی مقابله با پدیده گردوغبار کشور و هم سازمان حفاظت محیط‌زیست هیچ مطالعه‌ای که نشان بدهد هر عاملی چقدر در ایجاد این ریزگردها نقش دارد انجام نگرفته است.

این سؤال‌ها در زمانی پرسیده می‌شود که دلنگرانی ایرانی‌ها با اطلاع‌رسانی درباره جزئیات اندکی از ابرپروژه دیگر ترکیه، از موضوع ریزگردها به نینیت آبی و غذایی شمال کشور تغییر پیدا کرده است. آیا دوباره شاهد انفعال در دیپلماسی آب

مثل آنچه در هیرمند دیدیم، در ارس هستیم و ما باز هم دیر هنگام واکنش نشان می‌دهیم؟ طهماسبی سؤال‌های مطرح شده در این گزارش را غیر علمی می‌خواند و می‌گوید: «مسئول سدسازی و آب وزارت نیرو است و این سؤالات باید از وزارت نیرو پرسیده شود.» وزارت نیرو یکی از اعضای ستاد ملی مقابله با ریزگرد است. طهماسبی دبیر این ستاد است. به طور طبیعی باید از فعالیت‌های انجام گرفته توسط اعضای این ستاد خبر داشته باشد و آنها را مورد سؤال قرار بدهد؟ آیا ستاد احیا می‌خواهد صبر کند تا ترکیه همان بلایی را که سر دجله و فرات آورد سراسر بیابورد، بعد برنامه عمل دیگری را برای حل پیامدهای سدسازی ترکیه روی ارس بنویسد؟

این سؤال‌ها در زمانی پرسیده می‌شود که دلنگرانی ایرانی‌ها با اطلاع‌رسانی درباره جزئیات اندکی از ابرپروژه دیگر ترکیه، از موضوع ریزگردها به نینیت آبی و غذایی شمال کشور تغییر پیدا کرده

است. آیا دوباره شاهد انفعال در دیپلماسی آب

شنبه ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۱

سال بیست و هشتم شماره ۷۹۰۶

نگاه سود جویانه سیاستمداران به میراث فرهنگی

علی هزیری

دانشجوی دکتری

باستان‌شناسی دانشگاه

تهران

ممانند ویتترین ضد سرقت یا مخزن امن و برای تپه و بناها کارهایی همچون

تعیین عرصه و پیشنهاد حریم انجام می‌شود. معمولاً عامل اصلی در اینگونه تخریب‌ها نیز عوامل انسانی همانند کاوش غیر مجاز، سرقت موزه و... است ۲- حفاظت فنی نیز شامل مرمت، بازسازی، اقدامات بازدارنده از تخریب طبیعی است. معمولاً عامل اصلی در اینگونه تخریب‌ها، عوامل طبیعی مانند فرسودگی اشیا در مقابل هوازدگی، فرسایش طبیعی، سبل و زلزله و... است ۳- حفاظت قانونی: ایجاد مفاد قانونی برای التزام

دستگاه‌های ذریبط جهت اقدامات حفاظتی آثار باستانی و تاریخی و نیز گنجاندن مواد قانونی بازدارنده برای جلوگیری از تخریب‌ها و البته قوانین تنبیهی برای مجرمان را شامل می‌شود. معمولاً پیشنهاد این مهم بر عهده وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و تأیید آن بر عهده قوه مقننه است که در صورت تخلف، قوه قضائیه به آن رسیدگی می‌کند. البته در مورد حفاظت میراث فرهنگی ناملموس با معنوی نیز مشکلات عدیده‌ای وجود دارد که باید به آن توجه کافی کرد. با این اوصاف، نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی، موظف به تعیین قوانینی هستند که به تمامیت ارضی کشور کوچک ترین خدش‌های وارد نکرده و مالکیت ایران بر منابع طبیعی و معدنی، فرهنگی و تاریخی و زیستی و انسانی را تأمین کند. ناگفته پیداست که ارسال طرح «استفاده بهینه از اشپای باستانی و گنج‌ها» در مجلس پیش از هر چیز باید در کمیسیون‌های تخصصی مطرح شود که عدم توجه به وظایف محوله در تمام دستگاه‌های ذریبط خواهد بود که صدمات بزرگی را نیز به کشور وارد خواهد کرد.

مطرح شدن این طرح علاوه‌بر نشان دادن پشت پرده در خصوص تخریب آثار، خرید و فروش آن در داخل و خارج از کشور، نگاه سودجویانه به آن توسط سیاستمداران را آشکارتر می‌کند. همچنین این طرح گویای عدم توجه به وظایف محوله در تمام دستگاه‌های ذریبط خواهد بود که صدمات بزرگی را نیز به کشور وارد خواهد کرد.

لایروبی، وضعیت «خلیج گرگان» را وخیم‌تر می‌کند

«خلیج گرگان» سال‌هاست که با چالش‌هایی نظیر کمبود آب برای حیات آبریان، شکار بی‌رویه و افزایش تعداد مزاحم پرورش ماهی در بالا دست ... دست و پنجه نرم می‌کند. مجموعه این عوامل، شرایط منطقه را به مرز بحران رسانده و ضرورت تلاش مسئولان برای حل آن را جدی‌تر از همیشه کرده است. در حقیقت خلیج گرگان به همراه تالاب میانکاله و لیو زاغمرز در استان مازندران، به‌عنوان نخستین

امیرحسین حسینی

رئیس پژوهشگاه

علوم بنیادین

زمین‌شناسی

اكتشافات معدنی کشور

مجموعه تالاب بین‌المللی جهان در فهرست تالاب‌های کنوانسیون رامسر، ارزشمندی زیست محیطی این مجموعه و اثرگذاری مستقیم آن بر معیشت جوامع محلی و... را دو چندان کرده است. این خلیج با کارکرد اقتصادی و اکولوژیک در تکثیر آبریان و ماهیان استخوانی و غضروفی، جذب پرندگان مهاجر و حفظ چرخه زیست دریای خزر، یکی از بزرگترین مخازن آب شیرین متصل به دریای خزر بوده و تداوم زندگی بسیاری از جانداران، به اتصال آن با دریا وابسته است. در حقیقت خلیج میانکاله، کاسپین قرار دارد، یک مجموعه متصل و یک اکوسیستم جداناشدنی است؛ اما نوسان و بالا پایین رفتن سطح آب کاسپین، تأثیر زیادی بر سواحل کم‌شیب ایجاد کرده و موجب شده است تا مرتباً ساحل گسترش پیدا کند. در حال حاضر به‌دلیل عقب آمدن سطح آب دریای کاسپین، ارتباط آب با خلیج گرگان محدود شده است؛ اما نکته مهم این است که حتی اگر آب، ارتباط ضعیفی با خلیج داشته باشد، آب دریای کاسپین به یک اندازه با خلیج گرگان مبادله شده و با لایروبی، مقدار ورودی آب به خلیج بیشتر نخواهد شد!

همچنین اگر ارتباطات دریای خزر و خلیج گرگان را افزایش دهیم، هیچ تغییری در تراز آب خلیج گرگان ایجاد نشده و در نتیجه لایروبی کانال‌ها بر افزایش تراز آب خلیج گرگان تأثیری نخواهد گذاشت.

بی شک با انجام لایروبی، ارتباط خزر با خلیج گرگان بیشتر خواهد شد. با توجه به اینکه جهت جریان‌های دریای خزر در گوشه جنوب شرقی آن، شمال غرب به جنوب شرق یعنی به سمت کانال‌های اشوراده و چوپوقلی است، افزایش ارتباط آب دریا با خلیج گرگان با توجه به جهت جریان می‌تواند رسوب بیشتری را به خلیج گرگان وارد کند. از سویی دیگر جریان آب در خلیج گرگان، افقی و از غرب به شرق بوده و شدت زیادی ندارد. بنابراین این خلیج، قادر نخواهد بود رسوب را به سمت دریای خزر عقب بزند. پس بیشتر شدن راه ارتباطی دریای خزر با خلیج گرگان، سبب ورود رسوب بیشتر به این خلیج خواهد شد؛ و درست زمانی که رسوب بیشتری وارد خلیج گرگان می‌شود، عمق خلیج با سرعت بیشتری کم شده و سرعت خشک شدن این خلیج بیشتر می‌شود و در نهایت این اقدام به نابودی سریعتر اکوسیستم منطقه منجر خواهد شد!

بنابراین باید این رسوبات را در نزدیکی بخش جنوبی میانکاله کنترل کرده و با نصب تله‌گیرهای رسوبی در محل ارتباط دهانه دو کانال ذکر شده، نرخ رسوب گذاری خلیج گرگان را کاهش دهیم، اگرچه راهکار ارائه شده مبنی بر لایروبی کانال‌ها، مشکل تردد کشتی‌ها در بنادر منطقه را حل می‌کند، اما در حل مشکل محیط زیست خلیج گرگان تأثیر مثبتی نخواهد داشت، اما اگر قرار است لایروبی انجام شود، بهتر است که این کار به جای کانال‌ها روی قسمت‌های خشکی و کم‌آب خلیج گرگان انجام شود، زیرا با کاهش ورود رسوب از خزر به خلیج، سرعت خشک شدن خلیج گرگان را تا حد زیادی به تأخیر خواهیم انداخت.

زیست بوم - اواخر هفته گذشته تعدادی از فعالان محیط زیست، تصویری از حفر زمین‌تعبیه لوله‌های کوتاه در چندین نقطه از سواحل محمودآباد (ساحل شرقی دریا ۵۷) را برای روزنامه ایران ارسال کردند. «علی اصغر اسماعیل زاده» رئیس اداره منابع طبیعی آمل در توضیح این تصاویر به «ایران» می‌گوید: فرمانداری محمودآباد طبق جلسات اخیر، مقوله طرح ساماندهی سواحل

یا سالم‌سازی سواحل دریا (مردانه و زنانه کردن مکان شنا) را در ۷ نقطه از شهرستان، مدیریت می‌کند. یکی از این طرح‌ها نیز مرتبط با تصویر منتشر شده است. وی می‌افزاید: به هیچ‌وجه این تصویر با تصرف دریا ارتباطی نداشته و تنها طرح سالم‌سازی در سواحل محمودآباد در حال اجرا است. در این طرح محوطه‌ای از چادرهای برزتی تعبیه خواهد شد تا فضای تفریحات شنا برای زنان و مردان جدا شود. در داخل این فضا نیز مقرر شده است تا نجات‌غریق حضور داشته و هلال احمر نیز خدمتی را به مردم و گردشگران ارائه دهد. نیروی انتظامی نیز قرار است شنا کردن در بیرون از این محوطه‌ها را محدودتر کند. این مقام مسئول در پاسخ به این سؤال که چرا روی ماشین‌ها آرم شرکت نفت دیده می‌شود، می‌گوید: امکانات شهرداری منطقه محدود بوده و در امر نوسازی از وسایل نقلیه شرکت نفت استفاده کرده‌اند.

یادداشت

یادداشت

«محمد رضا رضایی کوچی» رئیس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی گفت: با تلاش مجمع نمایندگان گلستان در مجلس، اجرای طرح لایروبی خلیج گرگان، هر ساله دارای ردیف بوده شده است. این در حالی است که سال‌های سال این منابع وجود داشته، اما نتوانستند از آن بهره‌برداری لازم را کنند. وی افزود: نیاز است کار اساسی در خصوص خلیج گرگان انجام شود، زیرا لایروبی یک شمسُک و درمان موقتی است، البته برای لایروبی خلیج با توجه به شرایط موجود، مبلغ قابل توجهی مورد نیاز است که امید داریم، بتوانیم در مجلس اعتبارات را مصوب و دولت بموقع تخصیص را انجام دهد.

ملی اقیانوس شناسی، مقرر شد سازمان بنادر و دریانوردی نسبت به لایروبی مسیر تبادل آبی خلیج گرگان از تنگه‌های طبیعی با اولویت خلیج و آشوراده و ضمن رعایت الزامات زیست محیطی به عرض ۲۰۰ متر و عمق ۱٫۵ متر اقدام شود. در همین خصوص نیز سازمان بنادر، مجری شدن بدنه خلیج گرگان از دریای خزر و در نتیجه خشک شدن آن تا چند سال آینده به تعویق

وزارت میراث فرهنگی طرح حراج اشیای تاریخی را بر خلاف قوانین مصوب کشور دانست

سده گذشته مانند قانون حفظ آثار ملی مصوب ۱۳۰۹، قانون حفاری‌های غیرمجاز مصوب ۱۳۸۰ و... بوده و با تصویب آن قانون نهضت عظیمی برای حفاری غیرقانونی در کشور ایجاد خواهد شد. به گفته جامعه دانشگاهی کشور و نهادهای علمی و تخصصی، این طرح همسو با اصول علوم باستان‌شناسی و حفاظت از موارث‌های فرهنگی نبوده و در سایر کشورهای مرفهی در امر حفاظت، مسبق به سابق نبوده است. بی شک راهکار جلوگیری از چنین رویه‌ای تاسی به اصل ۸۳ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است که تأکید دارد تلاش‌ها باید در جهت پیشگیری از خرید و فروش آثار باستانی و نقایس ملی از طریق قوانین در دستور کار قرار گیرد. بر این اساس، انتظار می‌رود نمایندگان ارجمند، با انصراف از طرح مذکور، نگرانی و بیم را از حوزه میراث فرهنگی دور کنند.

«علی دارابی» قائم‌مقام وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در نامه‌ای به نمایندگان مجلس، طرح «استفاده بهینه از اشیای باستانی و گنج‌ها»

را بدون پشتوانه کارشناسی، علمی و تخصصی دانسته و تأکید می‌کند این طرح از بعد معناشناسانه، عبرت اندوزی و هویتی میراث فرهنگی را به امری مادی و اقتصادی تقلیل داده و همچنین در تجارب جهانی این نگاه در مدیریت میراث فرهنگی تغییر یافته است. این طرح همچنین ناقض کنوانسیون‌های جهانی خواهد بود که ایران از متقدمین پیوستن به آنها بوده است و احکامی را که دادگاه‌های بین‌المللی برای استرداد اشیای تاریخی ایران از سایر کشورها صادر خواهند کرد نیز تحت‌الشعاع قرار خواهد داد. این طرح در عین حال ناقض چندین قانون مصوب مجلس‌های

ایستاد

جنبه در زیست بوم